

Mısır’da Polisiye Casus Roman Edebiyatı: Salih Mursî’nin “*Dumû’un fi ‘Uyûnin Vakiha*” (Arsız Gözlerdeki Gözyaşları) Adlı Romanı Örneği*

Bozan ALHAMAD

Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi,
bozanalhamad@aksaray.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-8446-8505>

Khanssa ALHAMAD

Doktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi Arap Dili ve Belağatı Bölümü,
khanssaaa@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5008-700X>

ÖZ

Polisiye roman edebiyatı, modern Mısır edebiyatında ortaya çıkmadan önce Arap edebiyatının çok nadir rastlanan yitlik edebiyat türlerinden bir tanesiydi. Polisiye roman geçirdiği gelişim evreleriyle roman edebiyatına yeni bir soluk getirmiştir. Nitekim yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren bu roman türü içerisinde yer alan gizem ve uyandırdığı merak duygularından ötürü birçok roman okuru ve eleştirmenin ilgi odağı haline geldi. Araştırmamızda öncelikle edebi bir tür olarak polisiye romanı, gelişim evrelerini, en önemli türlerini ve bu alanda öne çıkan isimleri inceleyeceğiz. Ardından bu roman türünün Arap dünyasında ortaya çıkış serüvenini, ortaya çıkışını doğuran etkenleri ve öncü isimleri ana hatlarıyla inceleyecek, Mısır roman edebiyatı özelinde polisiye romanın alt dalı olan polisiye casus roman türü üzerinde duracak ve bu edebi türün Mısır edebiyatındaki öncüsü sayılan ve yazdığı polisiye türü romanlar Arap okuyucusu tarafından beğeniyile takip edilen Salih Mursî’nin “*Dumû’un fi ‘Uyûnin Vakiha*” (Arsız Gözlerdeki Gözyaşları) adlı romanına odaklanacağız. Araştırmamızın uygulama konusu olan bu romanda belli kesitler sunarak romandaki olaylara, gizem ve merak uyandıran etkenlere ışık tutmaya çalışacağız. Polisiye roman türünü tarihi serüvenini, edebi yönünü ve uygulamalı örnekler üzerinden inceleyeceğimiz bu çalışmamızın sonuç bölümünde ise Arap edebiyatında polisiye roman incelemesi yapmak isteyen araştırmacılara referans olması amacıyla elde ettiğimiz en önemli bulgulara yer vereceğiz.

Anahtar Kelimeler: *Modern Arap Edebiyatı, Roman, Polisiye Roman, Polisiye Casus Romanı, Mısır.*

The Crime Spying Novel in Egypt: Saleh Morsi's Novel (Tears in Rude Eyes) as a Sample

ABSTRACT

The crime novel in contemporary Arabic literature is one of the literary components that were rare or even missing in that literature until its emergence in modern Egyptian literature. And this can be considered as an important qualitative addition to this literature during the stages of its development, where it has been getting with the beginning of the twenty-first century the attention of many readers and critics of the novel because of the elements of excitement, suspense, and mystery. The research examined the crime novel in literature, its stages of development, its most prominent pioneers, and its most important types. Then, it examined the Arab crime novel revealing its pioneers and the reasons for its emergence on the literary scene. So it was revealed by the Egyptian crime fiction and in particular, the crime spying novel, which was considered one of the literary fictional genres that arose from the crime novel. The goal of the research and its investigation was the pioneer of the Egyptian spy detective novel, the author Saleh Morsi and his

* Makale Geliş Tarihi / Received: 26.10.2020
Makale Kabul Tarihi / Accepted: 09.11.2020

detective writings, which took on great popularity in the Arab literary, especially the novel (Tears in rude eyes), which the applied study will be focused on, evoking its events and the most prominent elements of suspense and mystery, represented by all of its elements with examples that support and empower the study. The research concluded its study with the most important results that were reached after counting the most important literary, historical, narrative, and applied aspects of the research topic. Finally, we must confirm that this study would be a useful reference for those who wanted to research the Arab crime novel.

Keywords: *Contemporary Arabic literature, Novel, Crime Novel, Spying Novel, Egypt.*

GİRİŞ

Polisiye roman, Arap edebiyat tarihinde önemli edebiyat ürünlerinden biri olarak görülmektedir. Zira bu tür roman, kendine has gereçleri olan ve onu diğer edebi sanatlardan ayırt eden birtakım özellikleri bulunan bir sanattır. Nitekim polisiye roman edebiyatında yazarın yenilikçi olabilmesi için bazı özel yeteneklere sahip olması gerekir.

Arap romancılığının modern roman türlerinin tamamını kuşatmak için çabaladığı bu dönemde, araştırmamız esnasında tespit ettiğimiz kadarıyla Arap yazarlar, polisiye roman alanında da yenilikçi ürünler ortaya koyarak dünya çapında bu alana katkı sağlamışlardır. Zaten araştırmamızın çıkış noktası da Arap edebiyatçıların polisiye roman alanında ortaya koydukları ürünler olup ilerleyen aşamada çalışma alanını Mısır romancılığı ile sınırlandıracağız.

"Mısır'da Polisiye Casus Roman Edebiyatı: Salih Mursi'nin "Dumû'un fi 'Uyûnin Vakiha" (Arsız Gözlerdeki Gözyaşları) Adlı Romanı Örneği" başlıklı bu araştırmamız, Mısır polisiye romanı ile ilgili yapılacak olan kapsamlı bir araştırmanın girişi mahiyetindedir. Burada şu hususu da belirtmemiz gerekir ki, başta bu alanda daha önce çalışma yapılmamış olması ve kaynak yetersizliği olmak üzere pek çok engelle karşılaşmamıza rağmen biz bu alanda böyle bir araştırma yapma arzusundan vazgeçmedik. Hal böyle olunca da -roman araştırmaları başlı başına zor bir iş olmakla beraber- bizim bir Arap romancıya ait bir polisiye romanı seçip incelememiz gerekti.

1. POLİSİYE ROMANIN ORTAYA ÇIKIŞI

Roman günümüzde bile en yaygın edebi ürün türlerinden bir tanesidir. Romanın bu denli yaygın olmasının nedeni türlerinin çokluğudur. Araştırmacıların Arap edebiyatına nazaran ithal bir edebi ürün olarak gördükleri polisiye roman türü de bunlardan bir tanesidir. Nitekim polisiye roman alanında ilk ürün verenler Batılılar ve Avrupalılar olduğundan bu araştırmacılar polisiye roman türünü bariz bir şekilde Batı kökenli olarak görürler. Polisiye türü romanların yayılması önemli ve dikkati celbeden bir olaydır. Zira bu roman türünün piyasaya çıkmasıyla birlikte okuyucu tarafından beğeniyle karşılanmış ve okuyucunun talebine cevap olarak polisiye roman türünden eserler piyasada hızla yayılmaya başlamışlardır. Aslında bu durum başlı başına bu tür romanların ciddi ve objektif bir bakış açısıyla incelenmeleri için yeterli bir nedendir.

Polis kelimesi köken olarak Antik Yunan dilindeki Polita kelimesinden gelir ki bu kelimenin asıl anlamı, şehir yönetimi olmakla beraber bu kelime, güven ve istikrarın sağlanması amacıyla yurttaşların uyması gereken kanunlar bütünü de kapsamaktadır. Anlaşıldığı üzere pek çok kavramın tanımını kendilerinden aldığımız ve en eski medeniyetlerden biri olan Yunan medeniyeti bu kelimeden, aynı şehir içerisinde yaşayan halkın işini düzene sokan kanunları ve ilkeleri kastetmiştir. (Hvâlidî, 2019: 14). Polis kelimesinin bu şekilde tanımlanmasının nedeni Antik Yunan dilinde polis ile şehir kelimeleri arasında ilişki bulunmaktaydı. Nitekim Antik Yunancada şehri ifade etmek için kullanılan pek çok kelime bulunmaktaydı. Bunlardan biri, *Triblus* -ki bu kelimenin günümüzdeki karşılığı *Trablus*'tur-, diğeri *Akropolis* -ki günümüzde bu, Atina'da bir bölgenin adıdır-, bir diğeri ise *Heliopolis* idi. (Sehhâb, 2010: 102). Polis kelimesinin *Mu'cemu'l-Lugati'l-Arabîyyeti'l-Muâsıra* adlı sözlükteki anlamı ise suçlu önlemek, yasaları uygulamak, güven ve düzeni sağlamakla yükümlü devletin kolluk gücü şeklindedir. (Muhtar, 2008: 1/256).

Polisiye kelimesi, başta cinayet ve gerçeklerin peşinde koşup bu cinayeti çözmeye çalışan soruşturmacıları konu edinen edebi hikâye ve romanlar olmak üzere, bu tür edebi ürünlerle olan sıkı ilişkisinden dolayı terim

anlamında gelişme kaydetmiştir. (Hvâlidî, 2019: 14). Nitekim *Mu'cemü's-serdiyyât* isimli eserde şu bilgiler yer almaktadır: Polisiye romanın konusu polis komiserinin veya özel dedektifin düğümlerini çözmeye çalışıp gerçek katili bulmasıyla sonuçlanan faili meçhul bir cinayet suçu etrafında döner. Her ne kadar suç ve suçun failini ortaya çıkartmak Batı romancılığı ve genel romancılığın temel iki konusu olsa da, tam anlamıyla polisiye roman, on dokuzuncu yüzyılın sonları ile yirminci yüzyılın başlarında, kapitalist toplumun gelişmesine bağlı olarak modern sanayi şehirlerin genişlemesi sonucu işlenen suçların çözümünde polis teşkilatının çaresiz kalmasına bağlı olarak ortaya çıkan ve gelişen genel romanın bir alt dalıdır. Bu yüzdendir ki polisiye roman, Edgar Allan Poe, Conan Doyle ve Agatha Christie gibi yazarlar ile farklı bir boyut kazanır. Nitekim onlarla birlikte gerçek suçluyu bulmak için en ufak bir detayı bile gözden kaçırmayan ve ipuçları arasında ilişki kurabilme yeteneğine sahip, zekâsıyla olayı çözmeye çalışan özel dedektif ön plana çıkmaktadır. (el-Kâdî, 2010: 208-209).

Polisiye edebiyatı ile ilgili araştırma yapanlar, bu tür edebi romanların ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili araştırma yapmanın dikenli bir yola girmeye benzediğini ve böyle bir araştırmanın net bir sonuca varmasının da zor olduğunu belirtirler. Ancak bu belirsizlik bizi hem genel roman türü içerisinde hem de top yekûn insanlık kültür mirası içerisinde polisiye roman türünün ilk nüvelerini araştırma gayretimizden vazgeçirmeyecektir. Polisiye romanın sanayi devri medeniyetinin ürünü olduğu savını kabul ettiğimiz takdirde bu edebi ürünün tam olarak kökenini bilmemiz mümkün olmayacaktır. Fakat polisiye romanın kökenlerini derinlemesine araştırmaya çalışsak bu sefer de dolambaçlı yollara sapabiliriz ki bu durumda da şuan için kestirmemiz imkânsız olumsuz sonuçlarla karşılaşabiliriz. Ancak polisiye roman türünü, sürekli bir suçu konu edinen roman türü olarak ele aldığımızda ilkel nüvelerinin insanlığın başlangıcıyla ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesi olayı bu söylediklerimizi destekler niteliktedir. Nitekim Rivierre de bu bağlamda tarihte işlenen bu ilk cinayete dikkatleri çekerek şunları söyler: Şüphesiz polisiye metinlerin ortaya çıkışı ilk insanla birlikte olmuş ve tam olarak ilk toplum nüvelerinde ortaya çıkmıştır. Zira tarihi bilgilere göre Kabil kardeşi Habil'i öldürmüştür. (Rivierre, s.10; Şerşâr, 2003: 43). Ancak bu, diğer edebi türlerde yer alan cinayet veya suç temasının bu türleri polisiye romanın kategorisine dahil etmesi anlamına gelmemektedir. Şunu diyebiliriz ki bu iki tema yazılı edebi ürün türleri arasında ortak temalar olarak var olmuşlardır. Zira suç, mutlak anlamda bağımsız bir şey olmayıp zaman, mekân ve toplumdaki kültür gibi pek çok etkenle ilintili olan göreceli bir olaydır. (Mahcûb, 2015: 32).

Aynı şekilde suç tarihi de insanlığın bildiği en kadim tarih türlerinden bir tanesidir. Zira suç, kökeni insanlığın kökenine dayanan kadim bir sosyal olgudur. Dünya var olduğu andan itibaren suç da var olmuştur. Bunun delili de kardeşin kardeşini yani Kabil'in Habil'i öldürmesidir. Bu olayın gerçekleştiği zaman yeryüzünde baba, anne iki erkek kardeş ve iki de kız kardeş olmak üzere sadece altı insanın var olması suçun kadim olduğunu göstermektedir. Zira bundan anlaşılıyor ki toplumda suç oranı altıda birdir ve o günkü toplumun bile altıda biri suçlu, altıda biri ise mağdurdur. Ayrıca bu olayda Kabil kargadan öğrendiği şekliyle kardeşi Habil'i gömmesiyle insanlık tarihinde ilk cinayeti örtbas etme girişimine de tanık oldu. Böylece maktulün cesedinin gömülmesi ve ona ait izlerin ortadan kaldırılması, insanoğlunun suç delillerini ortadan kaldırmak için başvurduğu ilk yöntem oldu. (Mahcûb, 2015: 32). Bu yüzdendir ki günümüzde uygulanan cenaze defin işlemi insanlık tarihinde işlediği suçun cezasından kaçmak için yapılan bu ilk faaliyeti bir bakıma ölümsüzleştirmektedir.

Bazı araştırmacılara göre polisiye türü hikâyeler henüz Arap edebiyatında esamisi bile okunmazdan önce Batı edebiyatında ortaya çıkmıştır. (Berekât, 2012: 6). Tespit ettiğimiz kadar araştırmacılar polisiye romanın ilk kurucu babasının Edgar Allan Poe olduğu ve geçmişinin iki asrı aşmadığı konusunda hem fikirdirler. Nitekim bugün hala muteber sayılan romanda olayın düğümlenme ilkelerini temelini ilk o atmış, suçu araştırmayı konu edinen romanları birbirini takip etmiştir. Öte yandan polisiye romanın on dokuzuncu yüz yılın başlarında ortaya çıktığından söz etmek, polisiye roman türünün ilk nüvelerinin, birçok yerinde işsizliğin sonucu olarak ortaya çıkan evsizlik ve buna bağlı bir takım olayları konu edinen *Ilyada* gibi antik edebi ürünlerde yer aldığı reddetmek anlamına gelmemektedir. Bu durum pek çok Arap halk hikâyeleri, suç ve cinayet gibi konuları da içeren *Bin Bir Gece Masalları* için de geçerlidir. Nitekim bu tür edebi ürünlerde de suça sevk eden sebepler ve sonuçlar farklılık arz etmekte ve bu durum suçluya adil bir kısas uygulamak veya ondan intikam alma saikiyle suçlunun tespiti için farklı araştırma yollarına başvurmaya sevk etmektedir. (Şerşâr, 2003: 36-37).

1.1. Arap Polisiye Romanın Ortaya Çıkışı

Arap edebiyatı ile ilgili yaptığımız derinlemesine bir okuma beklenmedik bir şekilde bizi ilk edebi kaynaklarımızda ve Arap kültür mirasımızda gizli bulunan tarihteki ilk polisiye roman örnekleriyle karşılaştırdı. Nitekim bazı eleştirmenlere göre yazarı bilinmeyen *Bin Bir Gece Masalları* aslında bir polisiye türü roman olup, evlendiği bütün eşlerini öldürmeyi adet edinen Şehriyar'ın eşi Şehrezâd'ın öldürülmeğe kaçmasını konu edinmektedir. Çünkü Şehrezâd bu kıssalarla cinayet suçunun işlenmesini engellemeye çalışmıştır. Dolayısıyla bu edebi ürünün ana çerçevesi, birbiri ardına devam eden suçlar silsilesidir. Bu açıdan bu eser polisiye menseli bir romandır. (Berekât, 2012: 6). Arap modernleşme hareketi, geçen zaman içerisinde pek çok sanat ve bilim türünü kazandırıp yaşam tarzına dair birçok beceriyi diğer kültürlerden ödünç almasına rağmen bütün çabalara rağmen belli bir sanat dalı olan polisiye roman, Arap edebiyatına ithal edilme hususunda ayak diretti. (Şerşâr, 2003: 95). Nitekim Agatha Christie'nin romanlarını okumayan bir Arap yazar nadir bulunur. Aynı şekilde Patrick Süskind'in bir katilin hayatını konu edinen *Koku* (el-'Itr) adlı romanı piyasaya çıktığında rekor bir sürede Arap okuyucular arasında büyük bir öne kavuştu. Çağdaş edebiyatçılardan Sun'ullah İbrahim'in temelde cinayet suçunu konu edinen *Şeref* adlı romanı da bu kategoride zikredebiliriz. Bu romanda cinayet soruşturması toplumdaki pek çok kütüklüğü de gün yüzüne çıkartıyor. Ayrıca romanda katilin yabancı birisi olması yönüyle batılı polisiye roman türlerinden farklılaşıyor. (Mahcûb, 2015: 35-36).

Bazı araştırmacılar Arap dünyasında edebi roman türleri arasında polisiye romanın gelişmemesinin başlıca nedenlerinden bir tanesi olarak şunu söyler: Bu tür roman yazabilmek için emniyet teşkilatı ile ilgili bazı yasal verilere erişim imkânına sahip olmak gerekir. Toplumumuz yasal açıdan kapalı bir toplumdur. Nitekim bir gazeteci bile güvenlik birimleri ile ilgili bir bilgiye normal yollardan erişme imkânına sahip değildir. Gazeteciler bile bu tür bilgileri elde edebilmek için ya farklı dolambaçlı yollara başvurmakta veya bilgilerini kulaktan duyma bilgilere dayandırmaktadır. Bir gazeteci için durum böyle ise bir yazar ne yapabilir ki? Dolayısıyla yazar arka planda gerçek bir olaya dayanmayan hayali bir kurgu polisiye romanı ne yapsın. Nitekim arka planında gerçek bir olaya dayalı yazılan polisiye romanlarda bir yandan cinayet çözümlenmeye çalışılırken öbür yandan toplumun da otopsi yapıyor. Polisiye romanlar toplumun gerçeklerine de ışık tuttuklarından toplum davranışlarını incelemede ciddi katkı sağlıyorlar. (Ağrıs, 2019: 99).

1.2. Mısır'da Polisiye Roman

Mısır edebiyatında polisiye roman örneklerini incelerken şunu fark ettik ki, aralarındaki belirgin tarz farkına rağmen Necib Mahfûz, Yusuf İdris, Nebîl Fârûk İhsan Abdulkuddûs, Yusuf es-Sibâ'î gibi pek çok çağdaş Mısırlı romancı, en az bir kere de olsa polisiye türü roman yazma girişiminde bulunmuşlardır. Necib Mahfûz *el-Liss ve'l-kilab* (Hırsız ve Köpekler) adlı romanında geçen yüzyılın kırklarında İskenderiye şehrinde meydana gelen ve gazetelerin günlerce takip ettiği gerçek bir cinayeti konu ediliyor. Nebîl Fârûk hem Arap dünyasında hem de Mısır'da en ünlü polisiye roman yazarlarından bir tanesidir. Tıp Fakültesinden mezun olmasına rağmen kendini tamamen polisiye roman yazmaya adanmış ve *Racûl el-müstehîl* adlı dizi romanıyla bir doktordan beklenmeyecek bir rekorla büyük bir öne kavuştu. Roman dizisini kahramanı Edhem Sabri de başta *el-İhtifâü'l-gâmid* romanı olmak üzere bu roman dizisinden üretilen ve Arap dünyasında yüz binlerce satan yüzlerce polisiye romanın en meşhur roman karakteri haline geldi.

Nebîl Fârûk bilimkurgu alanında da ürün vermiş ve bu alandaki yeteneğini geliştirmek için aldığı tıp eğitiminden yararlanmış bir edebiyatçıdır. Nitekim kendisi şöyle der:

Bilimsel yöntem ve organizasyondan yararlanırım. Hikâye yazdığım da düşüncede aynı metodu uyguladım. Racûl el-müstehîl adlı romanımın kahramanıyla çeyrek asrı aşkın bir süre yaşadım. Arap dünyasındaki okurların teşviki bu roman dizisini devam etmemi sağlayan başlıca etkenlerden bir tanesidir. (Fârûk, 2012: 17). O aynı şekilde şunları da söyler: *Maalesef edebiyat eleştirmenleri polisiye ve casus roman türü edebiyatını önemsemediler. Ancak okuyucu bu roman türüne ciddi bir rağbet göstermek suretiyle, yaptıkları eleştirilerle Arap edebiyatını hegemonyalarına alıp kendi zevklerini topluma dayatmaya çalışan ve Arap edebiyat sahnesinin dinzorları olarak tanımladığım bu eleştirmenlerin pek*

çoğunun söylemlerini boşa çıkartmış oldu. İnsanların bilmediği bir husus şu ki, ben Racül el-müstehil adlı roman dizisindeki baş karakterimi gerçek bir güvenlik görevlisinden esinlendim. (Fârûk, 2012: 18).

Nebîl Fârûk başta Mısır olmak üzere Arap dünyasında birçok ödül almıştır. Aldığı bu ödüller arasında kendisi için en önemli olanı polisiye roman dalına yaptığı katkının bir nevi resmi itirafı niteliğinde olan devlet edebiyat teşvik ödülüydü. Nebîl Fârûk'tan önce Mahmud Sâlim'in *Beş maceracı* adlı roman dizisindeki (Tahtah, Lûze, Nûse, 'Atf ve Muhib) isimli beş kahramanın yer aldığı gizem yazı dizisiyle küçük okuyucuların hayal dünyalarına esin kaynağı olarak bu yazılar aracılığıyla çocuklara hem okumayı sevdirdi hem de onlara ihtiyaç duydukları değerleri öğretti.

Ahmed Tevfik polisiye roman yazmayı deneyen ilk Mısırlı yazarın yukarıda bahsettiğimiz çocuklara yönelik gizem yazı dizisiyle Mahmud Salim olduğunu belirtir. Onun bu gizem yazı dizileri çocuklara yönelik olsa da her kuşaktan insana tesir etmiştir. Bazı Arap edebiyatçıların da dediği gibi edebi tenkit hareketi polisiye romanın Arap edebiyatında üçüncü sıralarda yer almasının başlıca sorumlusudur. Nitekim Arap dünyasında bu alanda eser yazan edebiyatçılar parmakla sayılabilecek kadar azdır ve bu edebi tür eleştirmenler tarafından kabul görmeyip dışlanmıştır. Ayrıca bizim edebi yaratıcılık değerlendirmemiz bazen hoyratça, bazen de saldırganca olur ve düzeltilmesi gereken yanlış bir takım ön kabullerimiz vardır. (eş-Şemmhî, 2011: 9). Nitekim eğlenmek, akıllı kullanmak ve düşünmek Arap dünyasında yasaklılar sınıfındadır. Bu yüzden burada tek kurban polisiye roman edebiyatı değildir. Aynı şekilde komedi türü film ve hiciv edebiyatı da emsallerine nazaran çok geri kalmışlardır. Edebi tenkit hareketinin de bu ortamdan etkilendiğini söyleyebiliriz. Bu yüzden polisiye roman edebiyatının Arap dünyasında üçüncü sıralarda yer almasının nedeni olarak Arap edebiyat yazarlarının altmışlardan ve yetmişlerden beri kafalarını meşgul eden sıkıntı ve problemler olduğunu düşünüyoruz. Nitekim o dönemlerde Rüşdi Ebâda'nın *İkinci adam* (er-Racülü's-sânî) adlı filmi gibi bazı polisiye filmler çevrilebildi ki bu film o dönem çevrilen filmlerin toplamı arasında en büyük başarıyı elde eden film oldu. Ayrıca o dönem çevrilen polisiye filmlerin de çoğu polisiye romanlardan uyarlanmıştı. Ancak daha sonra Arap dünyasında bir gerileme yaşandı ve kendi trajik sorunlarımızla meşgul olmaya başladık.

Mısır edebiyatında polisiye casusluk roman dalı için bir milat niteliğinde olan ve edebiyatın bu dalında kapıları yeniden açan en önlü romanlar Salih Mursî'nin yazdığı romanlardır ki bunlarında başında daha sonra drama olarak da sahnelenen *Dumû 'in fi 'uyûnin vakiha* adlı romanı gelmektedir. Mursî'nin *İsrailde bir casustum* (Küntü casûsen fi İsrâil) adlı romanı da büyük bir başarı elde etmiş ve daha sonra televizyonda dramaya uyarlanmıştır. Daha sonra onun *el-Haffâr* adlı ikinci romanı gelmektedir. Salih Mursî başta üç ciltlik *Ra'fet el-Hecân* adlı roman olmak üzere Mısır istihbarat teşkilatıyla koordineli çalışmak suretiyle birçok edebi ürün ortaya koymuştur.

2. POLİSİYE ROMAN TÜRLERİ

Polisiye türü roman edebiyatı da kendi içerisinde türlere ayrılmaktadır. Polisiye türü roman edebiyatını metne hâkim üslup açısından şu şekilde sınıflandırmamız mümkündür:

2.1.Casus Romanı

Bu roman türü soruşturma yöntemi açısından polisiye romanın tekniklerinden yararlanır. Polisiye romanda soruşturmanın seyri girift ve iç içeyken casus roman türünde ise özellikle soğuk savaş döneminin hem Batı hem de Doğu'daki etkileriyle ülkeler ve ordular arasında cereyan eden mücadeleyi konu edinir. (Mü'din, 2009: 84). Nitekim casus romanlarda bazen gerçek ile hayal, mümkün ile imkânsız birbirleriyle karışabiliyor. Bu roman türü yirminci yüz yıldan önce cereyan eden olaylardan beslenir. O dönemde yaşanan birinci dünya savaşı ve ikinci dünya savaşı gibi iki büyük olay, bu roman türünün gelişmesine katkı sağlamıştır. Nitekim Batılı istihbarat örgütleri arasındaki mücadele, ciddi bir okuyucu kitlesine sahip ve ardından uluslararası bir sinema film karakterine dönüşen roman karakteri James Bond başta olmak üzere, Arap dünyasında da Edhem Sabri, Ra'fet el-Hecân ve Cuma eş-Şevvân gibi karakterleri ortaya çıkarttı.

2.2. Klasik Polisiye Roman

Bu roman türü, polisiye romanın kompozisyon unsurları olan suç, soruşturma, kovalamaca ve suçun üzerindeki sır perdelerinin ortadan kaldırılması şeklinde bir sonuca sıkı sıkıya bağlıdır. Hikâyede bir yandan psikolojik analiz öbür yandan duygusal anlatının yer almaması gayet doğaldır. Buna ilaveten bu roman türünde hâkim dil, belagatin derinliklerinden ve dil maharetinden uzak sade günlük kullanılan fonksiyonel dildir. (Fârûk, 2002: 29). Nitekim bu roman türünün başlangıç noktası bir suçun işlenmesi ve cesedin herhangi bir yerde bulunmasıyla soruşturma başlar. Burada suçlanan zanlı ise ya bir şahıs veya komploda olduğu gibi bir gruptur. Klasik polisiye romanı polisiye romanların olmazsa olmazı olan soruşturmacı, suçlu ve kurbandan oluşan temel unsurları barındırmaktadır. Böylece polisiye roman türlerinin başkahramanı emniyet birimlerinin bir ferdidir. Yazar emniyetin cinayet masası birimindeki bireylerin suçluyu tespit etmek için delilleri bir araya getirip incelemelerini büyük bir titizlikle betimlemeye çalışır.

2.3. Kara Roman

Kara roman türü geçen yüzyılın yirmilerinde ortaya çıkmaya başladı. Nitekim *Kara Maske* (el-Kinâ'ü'l-esved) dergisi Amerikan tarzı pek çok gizem yazı dizisine yer verir. Bu hikâyelerin büyük çoğunluğu, çetin bir suçluya, heyecan verici olaylara ve hayatın içerisinden şiddeti hikâye tarzı ile aktarmaya odaklanmaktaydı. Kara romanın başkarakterleri suçlunun kendisi olup bütün olay onun etrafında döner. Kara roman geniş kitlelere yayılmış bir edebi tür olup şu an en şaşalı günlerini yaşıyor. Farklı zevklere sahip okuyucuların aradıklarını bulabilecekleri bir roman türüdür. Çünkü kara roman genelde kötü ahlaklı, kötü karakterli kişilerden oluşan katiller gibi temel unsurları barındırır. Bu roman türüne kara roman adının verilmesinin bir nedeni, kurguladığı olayın gizemini çözenin zor olması bir diğer nedeni ise olayın bir suç olmasından mütevellit gece karanlığında cereyan ediyor olmasıdır. Romanda kurgulanan olayın gizemi, olay ve karakterlerin belirsizliği gibi bu roman türünde hâkim olan hava buna bu ismin verilmesine neden olmuş olabilir. Zira bu roman türünün detaylarına indikçe okuyucuda meydana gelen korku, gizem ve karanlık, tarafsız bir eş misali okuyucuya lambayı açık bırakır. (el-Kâdî, 2010: 218).

3. ARSIZ GÖZLERDEKİ GÖZYAŞLARI ROMANININ İNCELENMESİ

3.1. Romanda Geçen Olaylar

Roman Cuma eş-Şuvân adında Mısırlı bir gencin hikâyesini konu ediniyor. Cuma, İsrail istihbarat örgütü MOSSAD tarafından kendi çıkarlarına hizmet etmesi için askere alınmak isteniyor, ancak o Mısır istihbaratına olanları bildirip ne yapması gerektiği konusunda kendisine yardımcı bulunmalarını talep ediyor. Bunun üzerine Mısır istihbaratı Cuma'ya MOSSAD'ın talebini kabul etmesini böylece onlara yanlış istihbari bilgi verip onlardan doğru istihbari bilgiyi kendilerine sızdırmasını söyler. Romanda genç kahramanın hayatından da detaylar yer almaktadır. Mısır Siyonist düşmanla girdiği savaşların ardından ekonomik açıdan zorlu günler geçirmektedir. Kahramanımız bu şartlar altında Mısırdaki geçimini sağlayabilecek bir iş bulamadığından genç yaşlarda iken ailesini Mısırdaki bırakıp iş bulmak umuduyla Yunanistan'a gitmeye karar verir.

Romanda olaylar kahramanın geçmişi ve bugünü ardında birbirini takip eder. Nitekim yazar romanın başlarında Cuma'nın Yunan limanlarında iş ararken MOSSAD ajanları ile karşılaşmasını bunun üzerine kendisine Mısırdaki casusluk yapıp Mısır ordusuyla ilgili istihbari bilgiler temin etmesini teklif etmeleri vb. olaylara yer verir.

Genç kahramanımız MOSSAD'ı kandırmayı başarır ve onları kendileri için çalışacağına inandırır. Bunun üzerine onlar da casusluk faaliyeti için gerekli materyalleri kendisine sağlarlar. Bu konuda başarılı olmasındaki başlıca etken ondaki ikna kabiliyetidir. Zira her seferinde MOSSAD ajanlarına karşı casusluk rolünü ustaca oynuyor. Hem de onlarda hiçbir şüphe uyandırmadan, içindeki korku ve endişeyi dışarı vurmadan bunu ustalıkla başarabiliyordu. Nitekim MOSSAD ile çalıştığı uzun yıllar boyunca İsraililerin gerçeği anladıklarında kendisini öldürecekleri endişesini hep taşıdı. Ancak bütün bunlara rağmen onun

rolünü oynamadaki becerisi, vatanına hizmet etme aşkı ve vatanını Siyonist emellere karşı koruma içgüdüsü, bu uğurda ölümü bile göze almasına vesile oldu.

3.2. Romanda Merak ve Heyecan Uyandıran Unsurlar

3.2.1. Gizem

Polisiye romanların en belirgin özelliği okuyucuda merak ve heyecan uyandırmalarıdır. Böylece okuyucunun dikkatini çekmeye çalışır ve okuyucu olayın aslını öğrenmeden, gizem çözülmeden okumaya ara veremez. İnceleyeceğimiz romanın da içeriğinde romanın kahramanı Cuma'nın yapacakları hakkında merak uyandıran ve okuyucuyu heyecanlandıran olaylarla doludur. Nitekim romanın başlarında yazar kahramanımızın geçmişi ile bugünü arasında git gel yaparak olaya gizem katar ve okuyucuda merak uyandırır. Zira yazar olayları öyle bir üslupla anlatıyor ki okuyucu kendisini kahramanın uzun yıllar sonra eriştiği bugünü ile memleketi Mısır'dan ayrılıp Yunan limanlarında avare bir halde dolaştığı geçmişi arasında gidip gelirken buluyor. Okuyucu ancak paragraflarla süren bu git gelin ardından olaylar arasında hiç zorlanmadan kolay bir şekilde bağlantı kurmayı başarıyor. Romandaki bu sürükleyicilik ve olaylar arasında kurduğu sıkı ilişki okuyucu merakla olayları takip etmeye sevk ediyor. Öyle ki okuyucu romanı okudukça romanda kahramanımızla ilgili gizemli olayların sonucunu öğrenme arzusu bir kat daha artıyor. Romanın başlarında yazar, gizem ve merak uyandırma yöntemini kullanarak kahramanımız ve eşi arasında geçen şu diyaloga yer verir:

Cebindeki zarfı çıkartıp eşi Fatma'ya uzattı ve ona şöyle dedi: *Şu zarfı al ve ona iyi bak, onu açmayasın ve onu yeşil cinin bile bulamayacağı bir yerde sakla.*

Cuma, hayırdır, ne oldu?

Soru sormadan beni iyi dinle!

Cuma!

Önünde iki ay süre var. İki ay sonra dönmezsem zarfı aç benle ilgili merak ettiklerin orada yazılı. Önemli olan husus ise orada yazdıklarımı harfiyen yerine getirmendir. (Mursi, 2013: 21- 22).

Yazar, Cuma ile eşi arasında geçen bu diyalogda, gizem ruhunu ve şüpheyi yaymaya çalışmıştır. Böylece Cuma'nın eşinden gizlediği şey hakkında okuyucuda merak uyandırmıştır. Nitekim Cuma Batı'ya çalışmak için gittiği işinin ne olduğunu hâlâ eşinden saklamaktadır. Yazarın okuyucuya sunduğu diyalogun başlarında kahramanımızın yıllarca Siyonistler için bir casus olarak çalıştıktan sonra vardığı bu gününden bahsedilir. Kahramanımız yaptığı işi eşinden bile gizlemektedir. Kendisini herkese bir turizm şirketinin çalışanı olarak gösterdiğinden sık sık sefere çıkmasını da buna bağlıyordu. Ne ailesi ne eşi nede dostları hiç kimse gerçekte ne iş yaptığını bilmiyordu. Mısır hükümetinden kendisine emirleri ileten ve Cuma'nın Zekeriya başkan dediği Mısırlı komutandan başka hiç kimse onun ne iş yaptığını bilmiyordu: *Zekeriya başkan o güven verici sesiyle ona şöyle dedi: Cuma, sakın unutma onların sana ihtiyacı var ve şu an güçlü olman gerek!*

Bu adama olan aşırı sevgisinden dolayı kendisine tehlikeden söz ettiği halde ona eğlenceden bahsediyormuş gibi geliyordu:

Bu sefer senden Tel Aviv'e gitmeni istiyorlar.

Bu adam Tel Aviv'de bulunmanın ne demek olduğunu biliyor mu?... Bu ilk değildi. Daha önce de üç defa gitmiş, şoku atlatmış ve korkusu gitmişti.

Orada sana bir haberleşme cihazı verecekler. Bu cihaz çok pahalı bir cihaz ve bizim ona ihtiyacımız var!

Allahu ekber...!!

Bu Cumanın bu cihazı getirmesi gerektiği anlamına gelmekteydi. Bunun anlamı bu sefer o cihazı getirmeyi başaramazsa bir sonraki seferde getirmeyi başarmalıydı.

Bunun anlamı onun için henüz çok erken!!...

Başkan Zekeriya ile en son buluştuğunda, kara gözleri parlayarak kendisini samimi bir şekilde kucaklamış ve şöyle demişti: Unutma Allah seninleedir. (Mursi, 2013: 19).

Cuma ve Mısırlı komutan Zekeriya arasında geçen bu diyalog aracılığıyla yazar okuyucuda heyecan duygusunu uyandırmıştır. Kahramanımız kendisine verilen yeni görevle ilgili talimatları almıştır. Siyonist düşmanın çağrısına icabet etmesi gerekir ve en kısa sürede huzurlarına varması gerekir. Aynı zamanda Mısır hükümeti de görevinde başarılı olması için Cuma'ya talimatlar vermektedir. Mısır hükümetinin talimatlarını Cuma'ya iletmek ve görevinde başarılı olabilmesi için atması gereken adımlar hakkında bilgilendirme görevi de Başkan Zekeriya'dadır. Buna göre Cuma Mısırın güvenliği için herhangi bir tehdit oluşturmaksızın Mossad'ın taleplerini yerine getirecek bunu yaparken de onlarda en ufak bir şüphe uyandırmamalıdır. Başkan Zekeriya sürekli Cuma'ya güven aşıyor ve diğer seferlerde olduğu gibi bu seferde de görevini başarıyla tamamlayacağını telkin ediyordu.

3.2.2. Gizemin Çözümü

Polisiye türü çalışmaların belirgin özelliği içerdikleri gizem ve sır perdesidir. Nitekim bütün polisiye romanlarda, yazar okuyucuyu sır perdesinin nasıl aralanacağı konusunda merakta bırakacak gizemli olaylar mutlaka yer almaktadır. Romandaki olaylar birbiri ardına adım adım bu sır perdesini aralamak için sıralanır. Okuyucunun buradaki rolü bu parçaları birleştirmek ve analiz etmektir. Araştırmamızın konusu olan bu romanın da belirgin özelliği kahramanımızın bütün aile ve akrabalarından gizlediği sırrı ortaya çıkarmasıdır. Kahramanımızın MOSSAD'ı kandırmayı nasıl başardığı, onlarda en ufak bir şüphe uyandırmadan rolünü nasıl oynadığı, kendisine verdikleri talimatlara harfiyyen uyarak onlarla olan vazifesini ustalıkla nasıl devam ettiği yazar tarafından ilmek ilmek işlenmektedir: *Önüdeki aletten ses gelmeye başladı; daha önce yüzlerce kez tam aynı saatte ses geldiği gibi... Zekeriya başkana baktı ve bakışlarını hızla ondan sakladı, ardından yazmak üzere elindeki kalemli tuttu...*

Kesik kesik zil sesleriyle Tel Aviv'den mesaj gelmeye başlar başlamaz, sayılar, harfler ve işaretlerden oluşan bir şeyler yazdı... Gelen telgraf tamamlanır tamamlanmaz bu sefer içeriğini çözmek için şifre kitabını getirmesi gerekiyordu. Telgraftaki sayı ve işaretler anlamlı cümlelere dönüştürülmeliydi... Ev diye tabir ettikleri İsrail'den bir emir gelmişti... Bu seferki emir herhangi bir askeri birlik hakkında bilgi, insanların otobüs ve kahvehanelerde ne konuştukları, Mısır'ın en ücra köşesinde yer alan gizli bir havaalanı hakkında bilgi veya şeker, yağ gibi tüketim ürünlerinin eksikliği hakkında bilgi talebi olabilirdi. Fakat bu sefer gelen emir kısıydı: Gel?... (Mursi, 2013: 55).

Siyonist MOSSAD, emirleri nasıl alacakları ve diğer hükümetlerde şüphe uyandırmama konusunda ajanlarını ustaca eğitmişti. Cuma da bu tür şifreli mesajlar almaya alışkındı ve bu mesajları çözmeye de uzmanlaşmıştı. Yukardaki diyalogda bir gizemin başlangıcına doğru adım adım sürüklüyor ve bu gizemin üzerindeki sır perdesinin aralanması için okuyucuyu daha fazla okumaya davet ediyor. Gizem başta okuyucu için çok kapalıdır ve *gel* gibi kısacık bir sözcükten oluşur. Böyle bir sır perdesi okuyucuda merak uyandırır ve kafasındaki duyguları tatmin etmek için bu sır perdesini aralamaya sevk eder. Cuma Tel Aviv'den gelen *gel* emrinden sonra bu sefer içinde korku ve endişe hissi belirmiş, kafasında farklı düşüncelerin oluşmasına neden olmuştur.

3.2.3. Korku

Salih Mursi'nin bu romanı polisiye romanın alt dalı olan casus roman türündendir. Romanın ana teması, düşmanın elinde oyuncak olmayı reddedip batıda kaldığı süre zarfında MOSSAD'ın kendisiyle temas kurduğunu ve kendisini Mısır aleyhinde çalışmak için casusluk yapmasını istediklerini Mısırlı yetkililere bildiren roman kahramanımız Cuma ile ilgili olaylardır. Cuma Mısırlı yetkililere durumu iletince onlar, kendisinin bu teklifi kabul etmesini ve casus rolüne girmesini böylece kendisini Siyonist düşman içine gizli bir casus olarak yerleştireceklerini bildirirler. Cuma, Mısırlı komutan Zekeriya'nın kendisini düşmana karşı ajan olarak görevlendirme planını öğrendiğinde, kıymetli vatani Mısır'ı her türlü Siyonist tehlikeye karşı koruma içgüdüsüyle ölümü bile göze alarak kendisine verilen bu vazifeyi tereddütsüz kabul etti. Cuma uzun yıllar boyunca MOSSAD'ı kandırarak, kendilerine karşı dürüst ve istedikleri her türlü bilgiyi temin için canla başla çalışan bir casus görünümünün sergiler. Onun üstlendiği bu vazife hayatını olumsuz yönden etkilese de onun için memleketinin çıkarları bütün kişisel çıkarlardan önce gelmekteydi. Vazifesinin

yaşantısı üzerindeki olumsuz tesirlerinden biri tanesi de huzur ve güven duygusunu kaybetmiş olmasıydı: *Allah'ım senden tek bir dileğim var. Benden daha iyi biliyorsun ki, bu gün Tel Aviv'e gidiyorsam üç beş kuruş para kazanıp müreffeh bir yaşam süreyim diye değil. Ben sırf vatanım için gidiyorum. Tek istediğim oraya gittiğimde korkmadan, sarsılmadan piramitler gibi dimdik durabileyim!. Gözlerinden bir damla gözyaşı aktı ancak bu seferki İsrailileri kandırmak için önlerinde döktüğü timsah gözyaşlarından farklıydı.* (Mursi, 2013: 67).

Cuma sürekli bir gün gelir de Siyonist düşman tarafından gerçeğin fark edilebileceği endişesiyle yaşıyordu. Onlarla oynadığı casusluk oyununu iyi oynamasına ve onlara sağladığı bilgilerin doğruluğuna onları ikna etmesine rağmen, Siyonist düşmanın Mısır ile yaptığı savaşı kaybetmesi, verdiği bilgilerin yanıltıcı olduğu düşman tarafından fark edilme endişesi Cuma'nın zihnini meşgul ediyordu: *Şu ana kadar bir an olsun hiç tereddüt etmemesine rağmen bu sefer içten içe korkmuştu. Altı aydır savaş bitmiş ve İsrail dünyada hiç kimsenin ummadığı bir şekilde yenilmişti. Bu yenilgide kendisinin de katkısının olduğu aşıkardı. Zira savaştan önce geçen aylar boyunca onlara Mısır ordusu hakkında bilgiler gönderdi... Silahlar ve hazırlıklar hakkında yığınla bilgi gönderdi ve gönderdiği bütün bu bilgiler savaş olmayacak diyordu... Fakat savaş çıkmıştı ve kendisinin onları aldattığını anlamış olmaları gerekirdi bu yüzden de kendisine türlü türlü işkenceler çektirmek için fırsat kolluyor olmalıydılar. Buna rağmen Zekeriya başkan ona git dedi... (Mursi, 2013: 56).*

Cuma, şimdilik düşman arasında kalması gerektiğine dair telgrafi aldıktan sonra bir korku ruh halatine girdi. Geçen uzun yıllar boyunca ondaki bu korku hali devam etti ve zaman geçtikçe de bu korku ve endişenin dozu artmaya başladı. Zira hem ülkesi hem de düşman için çifte ajanlık yapması demek her daim içini dağılayan ateşten bir kor taşımak demekti: *O iri kıyım adam bazen onunla birlikte uçağa biner ve bu durum kendisine sanki onu tutup kaldırıp, Kahire'den Roma'ya kadar omuzlarında taşıyacak hissi veriyordu... Bazen de iri kıyım adam onunla uçağa binmiyor, bu sefer de o yolcular, pilot ve hostesler arasında kimin kendisini yol boyunca omzunda taşıyacağına bakıyor... Bununla birlikte bu onun için sorun değildi.*

Birilerinin onun gözetlemesini önemsemiyordu... Birileri tarafından gözetlenme duygusuna o kadar alıştı ki gözetlenmediği zamanlar sanki çıplakmışçasına soğukluk hissederdi. Esas sorun birileri tarafından gözetlendiğini fark ettiğinde, kim tarafından gözetlendiği, gözetleyen kimin hesabına çalıştığıydı... Kime çalışıyordu bu gözetleyen? Onlara mı bunlara mı?... (Mursi, 2013: 45- 46).

Bütün bu olaylar ve kahramanımızın üstlendiği çelişkili roller, incelediğimiz bu romanı eşsiz bir polisiye roman ürünü haline getirmiştir.

SONUÇ

Polisiye roman edebiyatının başta dünya edebiyatında ardından Arap edebiyatında ortaya çıkış serüveni ile başlayıp Mısır edebiyatındaki polisiye roman ürünleri üzerine yoğunlaşan bu çalışmamız esnasında ulaştığımız sonuçlar şu şekildedir:

Polisiye romanın konu itibarı ile insanoglunun tarihte ilk işlediği cinayetle birlikte ortaya çıkmıştır. Kur'an-ı Kerim'de de yer alan Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesi hadisesi bunun delilidir. Bunun yanı sıra hem Batı edebiyatında hem de Arap edebiyatında cinayet suçunu ve katili aramayı konu edinen pek çok edebi nesir bulunmaktadır.

Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki, günümüzde bilindiği şekliyle ilkeleri belirlenmiş bir edebi roman türü olarak polisiye romanın ortaya çıkışı on sekizinci yüz yılın sonlarına denk gelmektedir. Bu da başta polisiye roman edebiyatının kurucu babası sayılan Edgar Allan Poe olmak üzere batılı edebiyatçıların sayesinde gerçekleşti. Diğer edebiyatçıları ancak onlardan sonra bu alanda roman yazıp alana katkı sağlamaya başlamışlardır. Polisiye türü roman edebiyatının yayılmasıyla birlikte Arap yazarlarla bu edebi türle tanışma fırsatı buldu ve onu büyük bir beğeniye mazhar olmuş yeni bir edebi nesir türü olarak Arap okuyuculara takdim ettiler. Arap okuyucusunun Polisiye roman türüne olan rağbeti başta Mısırlı romancılar olmak üzere Arap yazarları da bu alanda eser yazmaya ve polisiye roman mirasına katkı sağlamaya sevk etti. Özellikle Mısırlı yazarlar kısa bir süre içerisinde küçümsenmeyecek şekilde bu alanda ürün ortaya koydular. Bu yüzden biz de çalışmamızda incelemek üzere bu alanda pek çok eser yazmış Mısırlı bir yazara

ait bir romanı seçtik. O yazar, polisiye romanın alt dalı olan casusluk roman kategorisinde değerlendirilen *Dumû'un fi 'uyûnin vakiha* (Arsız Gözlerdeki Göz Yaşları) adlı romanın yazarı Mısırlı edebiyatçı Salih Mursî'dir. Çalışmamızda bu eseri uygulamalı olarak incelemeye aldık, içeriğindeki olaylara ışık tutarak eseri bu kategoriye dahil eden temel etkenleri tespit etmeye çalıştık.

Genelde Arap edebiyatçıların özeldede Mısır edebiyatçıların polisiye türü roman edebiyatına yapmaya çalıştıkları katkıya rağmen, Arap dünyasındaki polisiye türü roman edebiyatı Batı dünyasıyla mukayese edildiğinde çok eksik kalır ve henüz tam anlamıyla olgunlaşmadığı görülür. Romanın bu türünün Arap dünyasında gelişmemesinin en büyük nedenlerinden birisi de bu tür romanların emniyet birimlerine baskıya maruz kalmaları, yazarların da ifade özgürlüğünden mahrum olmalarıdır. Zira hiç şüphesiz ki bu tür bir romanı yazabilmek için yazarın ifade özgürlüğüne sahip olması gerektiği gibi, yazımda kendisine fayda sağlayacak ve yol gösterecek olan cinayet dava dosyalarına erişim imkânına da sahip olabilmeliler. Arap dünyasında sıradan bir yazarın veya bir gazetecinin bile ifade özgürlüğünden mahrum iken edebiyatçı ne yapabilir. Avrupa ülkelerinde polisiye romanın gelişmesinde büyük katkı sağlayan dava dosyalarına bu şartlar altında Arap edebiyatçı nasıl erişebilir ki.

KAYNAKÇA

- Ağrıs, M. (2019). Ğiyab ve huzur mütâ'asir: er-rivâye'l-polisiyye'l-'arabiyye. *Mecelletü's-Şarıkati's-Sekkâfiyye*, 37-2. 94-112.
- Berekât, 'A. (2012). *el-Edebü'l-Arabî 'arefe er-rivayete'l-bülisyyete kable'l-garb: Kıraatün icrâmiyyetün li-kıvası elfü leyletin ve leyletün*, Ceridetü'l-Kahire, sayı 609. 4-8.
- el-Kâdi, M. (2010). *Mu'cemü's-serdiyyât*. Tunus. Dâru Muhammed ali li'n-Neşr ve 'Tevzî'.
- eş-Şemhî, R. (2011). *er-Rivâye'l-polisiyye edebün mine'd-dereceti's-salisse 'arabiyyen, Yevmiyyetü's-Savra*. Dimaşık. Müessesetü'l-Vahde li's-Sahhâfe.
- Fârûk, N. (2002). *Racü'l-İmüstehîl ve ene*. Mısır. Dâr layla.
- Fârûk, N. (2012). er-Rivâye'l-polisiyye ihtifâü'l-kurrâ ve ihmâlü'n-nakd. *el-Mecelletü'l-'Arabîyye*, 412-4. 14-22.
- Hâlidî, F. (2019). *Temessülü'l-hissî'l-polisî fi'r-rivâye'l-'arabiyye rivâye men katele Es'ad el-Merûri enmüzeccen*. Cezâir. Cam'atü'l-'arabî b. Mehdî bi Ümmi'l-Bevâkî.
- Mahcûb, M. (2015). *el-Mahkiyyü'l-polisî fi rivâyeti el-İhtifâü'l-ğamud li Nebîl Faruk*. Cezâir. Cami'atü Muhammed Haydar.
- Muhtar, A. (2008). *Mu'cemu'l-Lugati'l-Arabîyyeti'l-Muâsıra*, Alemü'l-Küttüb. Mısır.
- Mursî, S. (2013). *Dumû'un fi 'uyûnin vakiha*. Mısır. el-Cîze. Dâru Nahdat-i-Mısır.
- Mü'din, A. (2009). el-Kıssatü'l-polisiyye fi'l-edebî'l-mağribiyyi'l-hadîs. *Mecelletü Fusûl, el-Hey'etü'l-Mısriyye'l-'Amme li'l-Küttâb*, 76-4. 78-98.
- Rivierre, F. (1976). *La fiction policière*. Paris. Europe.
- Sehhab, V. (2010). er-Rivâye'l-polisiyye. *Mecelletü'l-kâfele*, 59-5. 87-102.
- Şerşâr, A. (2003). *er-Rivâye'l-polisiyye bahsün fi'n-nazariyye ve'l-usûli't-tarihiyye ve'l-hasâisi'l-fenniyye ve eseru zâlik fi'r-rivâye'l-'arabiyye*. Dimaşık. Menşûrâtü İttihadi'l-Küttâbi'l-'Arabî.